

Találkozó gyertyafénynél

A bölcsész kar első KISZ-szervezete író-olvasó találkozóra hívta meg Simor András, Pass Lajos és Halmos Ferenc fiatal költőket. Hármójuk közül Simor András a legismertebb, nemcsak azért mert két kötete jelent már meg ideig (Tereld a felhőket, Hangjegy az utcák énekében), hanem ezért is, mert gyakrabban találkozunk nevével irodalmi folyóirataink oldalain.

Pass Lajos és Halmos Ferenc még nem jelentkezett kötettel, de nevükkel találkozhattunk már a Tiszatájban, az Új Írásban és más lapokban.

Ezek ismertetésével kezdődött a rendhagyó est. Az egyetem épületében ugyanis kialakultak a fények, áramszünet volt. A rendezők leleményessége folytán hamar került négy gyertya, melyek fényénél megkezdődött a versek felolvasása. Kevés időnek kellett eltelti ahhoz, hogy nyilvánvaló legyen a három költő alapállásának hasonlósága.

A felolvasás után a kérdések következtek. S a költők válaszaiból is akárcsak a versekből, kiérződött a szocialista lírához kapcsolódó, a „Tűtánc” antológia szellemét vállaló és folytató költői magatartás egyértelműsége. Így oldódott lassan beszélgető-vitázgató társasággá az író-olvasó találkozó két csoportja. Aztán elfűjták a gyertyákat: véget ért az est. De csak az egyetemen.

Hazafelé ugyanők mondták ki a véleményét: ismét meg kellene hívni a három költőt, mert azokat érti meg leginkább az ember, akikkel egy nyelvet beszél.

S. A.

Czilczér Olga:

Az este hangjai

Nyújtózott egyet egy ásitást fojtva el
s mint aki távoli
álomból érkezett
most először szólalt meg
Szép este van

A nyitott ablakon át
idehallik az újságos lány
suttogóvá rekedt hangja
a halk újságzizegés
amint egy fiatalember
mentében a lapot hajítja szét
aztán átfutja a címekeket

Bombatámadás Hanoi közelében
Súlyos faji zavargások Newarkban

Egy hanyag mozdulat
aprópénzt tesz most a lány
kinyújtott tenyerére

Csak egy picit kell figyelnetek
s kivehetitek a csendből
tisztán és félreérthetetlenül
az utca legapróbb zajait
disztingválhatjátok
halálos biztonsággal
a hangok forrásait
és nyugalommal teltek el
mint ez a pohár az asztalon
mely ismeri már hangját
a csobbanó víznek
a langyos ujjak tompa érintését
a párás homályt mit
az ajkak tüzes szomjúsága lehel
nesztelenül az üvegre

„Bombatámadás Hanoi közelében”
„Súlyos faji zavargások Newarkban”

Odakint valóban megeredt az eső
Andalítón hogy a beszéző
egy hangos ásitással
most tudtára adta a többieknek
hogy aludni kéne már
Aztán becsukta az ablakot

Am ezen az éjszakán
többször is fölriadtak az alvók
mintha valami nagyon távoli
s mégis ismerős lövések
hasogatnák a csendet

FIATALOK

(Panner László tusrajza)

Élménybeszámoló

A JATE tudományos rektorhelyettese, dr. Kemenes Béla docens, mint a jogi kar Polgári Jogi Tanszékének vezetője, nemrégén a Szovjetunióban járt. Két hetes utazásáról, kint szerzett tapasztalatairól a Jogi Kar KISZ-klubjában élménybeszámolót tartott. A másfél órás beszámolóban — amelyre sok hallgató volt kíváncsi — a résztvevők élvezetes előadást hallhattak a Szovjetunióról: az utazás élményeiről, a moszkvai és leningrádi érdekességekről, a szovjet egyetemi hallgatók — különösen a kollégisták — szociális helyzetéről, a szovjet emberek magatartásáról, a Lomonoszov Egyetemről, a Vörös térről. Az élménybeszámoló után a hallgatók kérdéseire válaszolt a rektorhelyettes elvtárs. Megállapíthatjuk: ilyen,

minden kötöttséget nélkülöző, lebilincselő előadásokra feltétlen szükség lesz a továbbiakban is; igénylik a KISZ-tagok, mint azt a nagy érdeklődés is mutatta.

Minden kedves olvasónknak kellemes karácsonyi ünnepeket, eredményekben gazdag új esztendőt, a hallgatósnak sikeres vizsgaidőszakot kívánunk.

Szegedi Egyetem Szerkesztősége

Tanulmányúton Somogyban

December elején a Néprajztudományi Tanszék Ferenczi István adjunktus és Vég József tanársegéd vezetésével főleg a szociográfiaival foglalkozó hallgatók részére tanulmányutat szervezett Somogy megye népi szokásokban, viseletben gazdag községeibe. Az út első állomása Szenna volt. Elevenen él még itt a múlt; a múlt századi szabadkéményes jobbágyházban, a falusi termőtő kopjafáiban, a betyárnotákat, történeteket előadó Jóska bácsi és tanítványa személyében is.

A második napon a kaposvári Rippl-Rónai Múzeum gazdag halászati eszközei gyűjteményét, idős és ifjabb Kaposi Antal és mások falfaragásremekait néztük meg, majd Vaszary János festményei előtt adóztunk. Végül Buzsákon voltunk, ahol munka közben találtuk a faragókat láttuk a népművészeti házat,

A HUSZONÖT ÉVE halott Bauer könyvének meglepetése mindenképpen üdvözlendő. Bár az *Elméleti biológia* 1935-ben jelent meg először, (orosz nyelven) időszerűsége, frissessége az olvasó számára ma is modern, újszerű következtetései meglepők.

Az *Elméleti biológiában* leírt tételek nagy részét még ma sem értékelték kellőképpen, még ma sem bizonyították ill. cáfolták azok létjogosultságát.

Bauer Ervinről, életéről nem kívánok írni, már csak azért sem, mert B. P. Tokin korában magyarul is megjelent műve — *Az elméleti biológia és Bauer Ervin munkássága* — (Akadémiai K. 1965) — ezzel igen részletesen foglalkozik.

A most kiadott könyv tulajdonképpen Bauer két munkáját foglalja magába: az *Elméleti biológiát*, és egy korábbi, de talán programatikusabb művét, az 1920-ban megjelent *A természettudományos biológia alapelveit*.

Bauer a biológia legkülönbözőbb problémáival foglalkozván egy olyan átfogó koncepció létrehozásán fáradozott, melynek segítségével megmagyarázhatóvá válnak a különféle biológiai problémák. Elméleti biológiát akart, olyan tudományt, amely a biológia adatain alapuló általános törvényekből kiindulva elméleti megmondások alapján le tudja vezetni a speciális eseteket. Bauer nem valamiféle

„általános biológiáról” írt, hanem elméleti biológiáról, mely a szervezett élő anyag mozgástörvényeinek tudománya.

Az *Elméleti biológia* két részből tevődik össze: az élő anyag általános elméletéből, és az életjelenségek elméletéből; mindkét rész 4-4 fejezetből áll.

AZ ELOANYAG általános elméletének alapötvénye Bauer szerint: az állandó inaequilibrium (Priezenzylózatlanisági, nem egyensúlyi) állapot elve, amely szerint: „... az élő és csakis az élő rendszerek soha sincsenek egyensúlyban, és szabadenergia tartalmaznak terhére állandóan munkát végeznek annak az egyensúlynak a beállta ellenében, amelynek az adott külső feltételek mellett a fizikai és kémiai törvények értelmében létre kellene jönnie.”

E törvény alkalmazása minden esetben lehetséges, valamennyi élőlény összes életjelenségére.

Az elv elfogadásából következik, hogy az az életképzés, amely az élő rendszert dinamikus egyensúlyban levőnek tekinteli, helytelen.

Bauer a továbbiakban kimutatja, hogy az élő rendszerek strukturái sincsenek egyensúlyban. A struktúra ezen nem-egyensúlyi állapotának fenntartásához annak állandó megújulása szükséges — ami viszont munkavégzést igényel. A munka végzéséhez szükséges energiát a szervezet a táplálék kémiai energiájából meríti. A

Téka

Bauer Ervin: Elméleti biológia

táplálék kémiai energiáját a szervezet a struktúra felépítésére és megtartására használja fel.

A külső munkát a szervezet közvetlenül az un. strukturális energia terhére végzi. Külső munkát az élő anyag tehát csak struktúrájának szabad energiája terhére végezhet.

A STRUKTÚRA szabad-energiáját — a szervezetben lejátszódó egyensúlyra vezető folyamatok során felszabaduló energia adja — melyet Bauer *belső munkának* nevezett.

Ebből következik, hogy a külső munka végeredményben mindig megsemmisíti a belső munka eredményét — azaz a külső munkát a struktúra részleges vagy teljes megsemmisülése kíséri. Ez azonban ellentmond az alapelveknek.

Ezért Bauer szerint, ha az alapelv érvényes, az élőrendszer akkor képes külső munkát végezni, ha a rendszert külső hatások valamiképpen károsítják. E károsítás tulajdonképpen a szabadenergia belső munkává való átalakulását gátolja — és ezzel az energiát felszabadítja külső

munka végzésére. Az élő struktúrát és annak mozgásformáját károsító külső hatásokkal Bauer *ingereknek* nevezi. A későbbiekben kimutatja (Az evolúció c. fejezetében), hogy a külső munka mértéke az evolúció előrehaladásával egyre nő.

Folytathatnánk tovább Bauer érdekes okfejtésének bemutatását, a cikk terjedelme azonban ezt nem teszi lehetővé.

Figyelemre méltó Bauer felfogása az organizmusról, mint nyílt rendszerről (véleményem szerint az is vitatható, hogy vajon Bauer, vagy Bertalanffy fogalmazta-e meg először a nyílt-rendszer teóriát).

Érdekes az evolúciós kapcsolat véleménye is, miszerint az alkalmazkodás nem játszik a fejlődésben döntő szerepet, hanem az végső soron tényező. Szerinte az evolúció nyersanyagát a létért folyó küzdelem legyőzöttéi és nem győztesei adják.

A függelékben közölt *A természettudományos biológia alapelvei... c.* mű Bauer fiatalkori munkája. Ennek ellenére célkitűzéseinek nagyobb távlatát nyújtja mint a főmű, amelynek torzó, be nem fejezett mivoltát ez a momentum is megmutatja.

A mű három nagyobb egységre tagolódik: *Az általános részre; Az alapelvek alkalmazása az általános biológiában és az élettanban* című és *Az alapelvek alkalmazása a patalógiában* című fejezetekre.

A mű stílusa nem olyan kiforrott, mint az elméleti biológiáé, a használt terminológia sem egyértelmű. Különösen vonatkozik ez az általános részben található filozófiai, ismeretelméleti gondolatokra.

Bauer egész működésének értékelését megadni rendkívül nehéz feladat. Munkássága végső soron szükségsszerű reakció volt a biológiában akkor uralkodó empirizmusra. Ez a helyzet teszi különben érthetővé, hogy miért is túlozta el a deduktív módszer jelentőségét.

Fel kell tennünk még azt a kérdést is, hogy vajon megfogalmazható-e a biológia egyetlen alapelve, amelyből minden életjelenség törvényszerűsége „levezethető” lenne?

A TÉNYEK azt mutatják, hogy nincs olyan tudomány, mely a tapasztalati úton nyert összes törvényszerűségeket egyetlen alapelveben tudná megfogalmazni. (Általános alapelv az anyag és energia megmaradásának elve, de ebből nem lehet levezetni pl. az optika összes törvényeit.)

Mindezek ellenére ugyanakkor való igaz, hogy létezik elméleti fizika és elméleti kémia is. Igaz tehát az is, hogy szükség van elméleti biológiára is. Bauer Ervin pedig a tudomány történetébe úgy vonul be, mint az elméleti biológia egyik megalapítója.

VEGH GYULA